

BARZÓ TÍMEA*

A SZOFTVEREK SZERZŐI JOGI VÉDELME NEK HATÁRAI

1. A szoftver nemzetközi szerzői jogi védelme

A szoftver szerzői jogvédelme még a kontinentális országokban is bíró alkotta jogként indult. Csak jóval később, a nemzetközi szerzői jog fejlődése révén lett a szoftver jogi védelme az egyezményes szerzői jog része. A nemzetközi háttér megalkotását pedig a külföldi jogosultak védelme hívta életre, akik nemzetközi szerződések hiányában a nemzetközi magánjogi kollíziós szabályok esetlegességének lennének kitéve.¹

Az 1975. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember hó 9-ei *Berni Egyezmény* Párizsban, 1971. július hó 24-i felülvizsgált szövege nem tartalmazott szoftverekre vonatkozó rendelkezéseket, de lehetővé tette az uniós tagállamoknak, hogy a szerződésben felsorolt alkotásokon kívül más műfajokat is védelemben részesítsen. Így a Berni Egyezmény rendelkezései a számítógépi programokra is irányadóak. Az 5. cikk (1) bekezdés továbbá kimondja a *nemzeti elbánás* elvét, amely szerint, amennyiben az állam saját jogrendjében védte a szoftvert, a vele kapcsolatba kerülő államok szerzőinek is nyújtania kellett a védelemnek ezt a fokát.

Az 1971. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, 1952. szeptember hó 6. napján Genfben aláírt *Egyetemes Szerzői Jogi Egyezmény*hez és annak – az 1971. július hó 24. napján felülvizsgált szövegét tartalmazó – az 1975. évi 3. törvényerejű rendelettel kihirdetett *Párizsi Okmányához* csatlakozó államok ugyancsak vállalták, hogy bármelyik szerződő állam állampolgárának megjelent műveit (az irodalmi, tudományos és művészeti műveket, ideértve az írói

* Egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék.

¹ FALUDI GÁBOR: A szoftver szerzői jogi szabályozása. *Infokommunikáció és jog*, 2005/3. 2.

műveket, a zeneműveket, a színpadi műveket és a filmeket, a festményeket, a metszeteket és a szobrokat), valamint ezen államok területén első ízben megjelent műveket nemzeti elbánásban részesítik.²

A *Szellemi Tulajdon Világszervezete (World International Property Organization – WIPO)* által 1978-ban kidolgozott mintaszabályzat 1. §-a értelmében a szoftver a következő részeket tartalmazza.

1. A „számítógépi programot”, mely olyan parancsok (utasítások) sorozata, amelyet egy gépi olvasásra alkalmas hordozóra átvéve elérhetjük, hogy egy – információfeldolgozásra képes – gép meghatározott műveletet, feladatot, eredményt jelezzon, kivitelezzen vagy végrehajtson (elérésre bírjon).

2. A „programleírást” vagy „program dokumentációt”, mely az adott eljárás teljes ábrázolása szóban, rajzban, vagy egyéb módon, elegendő részletességgel ahhoz, hogy meghatározzon egy számítógépprogramot alkotó utasítás-sorozatot.

3. A „kiegészítő dokumentációt vagy leírást”, mely magában foglal a számítógépprogramon, a programon, a programleíráson kívül minden olyan dokumentációs anyagot, amelyet a számítógépprogram megértésének vagy alkalmazásának elősegítésére alkottak. Pl. a problémaleírások vagy felhasználói utasítások.³

Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (továbbiakban: GATT) szerződő felei 1986-ban határozták el egy új világkereskedelmi tárgyalássorozat indítását. A megbeszéléseket összegző – a *Kereskedelmi Világszervezetet* (továbbiakban: WTO) *létesítő – egyezményt* a tárgyalásokon részt vevő 117 ország képviselői 1994. április 15-én a GATT marrakeshi miniszteri értekezletén írták alá. A WTO jogrendszerre 1995. január 1-jei hatálybalépését követően fokozatosan összefonódott az Európai Közösség jogával. Nem meglepő az a körülmény, ahogyan a WTO joga hatást gyakorol az EK jogrendjére, mivel a Marrakeshi Egyezmény rendelkezései több helyen is utalnak az Európai Közösségre.

Az egyezmény *IC mellékletét* képezi az a megállapodás, amely a szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüggő kérdéseit szabályozza (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, a

² DUDÁS Ágnes: A szoftver szerzői jogi védelme. I. Rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2005/2. Elektronikus publikáció: www.mszh.hu/kiadv/ipsz/200504/01-dudas-agnes.html [letöltve: 2013.07.17.]

³ DUDÁS i. m.

továbbiakban: TRIPS).⁴ A TRIPS-megállapodás összefoglalja a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó közös, általános alapelveket. Ezek közül újdonságnak számít, hogy a TRIPS-megállapodás a nemzeti elbánáson kívül a legnagyobb kedvezményes elbánás biztosítását is megköveteli a szellemi tulajdon területén.

A *nemzeti elbánás elve* ugyanis csak azt írja elő, hogy a belföldieknek nyújtott előnyöket a külföldiek számára is biztosítani kell, de nem akadályozza meg, hogy a belföldieknek nem biztosított, de valamely külföldi ország állampolgárai számára megadott jogokat megtagadják más külföldi országok állampolgáraitól; a TRIPS-megállapodás 4. cikkében előírt legnagyobb kedvezményes elbánás ennek lehetőségét kizárja.

Szintén valamennyi oltalmi formára közösen állapítja meg a TRIPS-megállapodás a szellemi tulajdon-jogok megszerzésével, fenntartásával és érvényesítésével kapcsolatos eljárási követelményeket. E rendelkezések részletessége és nagy száma is tükrözi, hogy a hatékony, gyors eljárások, intézkedések szükségességére a TRIPS-megállapodás nagy súlyt helyez.⁵ A jogérvényesítéssel összefüggő eljárási követelmények közül különösen fontosak azok, amelyek a polgári eljárásban elrendelhető ideiglenes intézkedésekre, valamint a szellemi tulajdonjogok megsértésével szemben a vámigazgatási és a büntetőeljárásban alkalmazható intézkedésekre vonatkoznak. A megállapodás nem határoz meg konkrét büntetőjogi jogkövetkezményeket, illetve mértékeket, hanem előírja, hogy a kilátásba helyezett joghátrányok között lennie kell pénz- és szabadságvesztés büntetésnek és a szankcióknak illeszkedniük kell a nemzeti büntetőjog rendszerébe.⁶

A *TRIPS-megállapodás (1994) 10. cikkének 1. bekezdése* szerint a számítógépi programok, mindegy, hogy forráskódban vagy gépi kódban kerülnek kifejezésre, a Berni Egyezmény alapján irodalmi műként élveznek védelmet. A 11. cikk szerint a számítógépes programok tekintetében biztosítani kell azt a jogot a szerzőknek és jogutódaiknak, hogy engedélyezzék vagy megtiltsák a szerzői alkotásaik eredeti vagy másolati példányainak a nagyközönség részére való ke-

⁴ Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakeshi Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről szóló 1998. évi IX. törvény hirdette ki.

⁵ MUNKÁCSI Péter: A TRIPS-megállapodás az Európai Bíróság döntéseiben. I. rész: A TRIPS-megállapodás közvetlen hatálya a közösségi jogban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2007/1. 38.

⁶ SPRÁNITZ Gergely: Digitális tartalmak szerzői jogi védelme online környezetben – II. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2007/4. 73.

reszkedelmi bérbeadását. A szerződés legszembeütőbb jellegzetessége azonban, hogy kizárólagosan a vagyoni jogosultságok helyzetéről rendelkezik.⁷

A Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének (*WIPO Szerzői Jogi Szerződés*) 4. cikkében kimondja, hogy a számítógépi programok – függetlenül megjelenésük módjától és formájától – a Berni Egyezmény 2. cikkelye értelmében, mint irodalmi alkotások védettek, tehát a szoftvert a szerzői jog tudja a legalkalmasabban védeni.⁸

Az 1993. évi *amerikai–magyar megállapodás* (1993/26 II. cikk 1. a.) védeni rendeli a Berni Egyezmény szerint irodalmi műnek minősülő számítógépi programok akár forráskódban, akár tárgyi kódban rögzített minden fajtáját (ebbe beleértve a felhasználói programokat és operációs rendszereket egyaránt), valamint a számítógéppel vagy számítógép segítségével alkotott műveket.

Miközben nemzetközi szintéren folyt a vita, az Európai Unió kiadta állásfoglalását az ügyben, és megszületett a *számítógépi programok jogi védelméről szóló 91/250/EGK irányelv* – amelyet jelenleg egységes kodifikált szerkezetben *2009/24 EK Irányelv* néven tartanak számon (továbbiakban: *Szoftver irányelv*). A Szoftver irányelv célja is az volt, hogy harmonizálja a tagállamokban megjelenő számítógépi programokra vonatkozó szabályozást, hiszen az ezen a téren megnyilvánuló különbségek károsan hatnak az egységes piac működésére, esetenként akadályozhatják az áruk szabad áramlását. A preambulum a *következő szabályozási pontokat jelölte meg*:

- a) a számítógépi programoknak, a szerzői jog alapján, mint irodalmi alkotásnak kell védelmet nyújtani,
- b) definiálni kell a védelem tárgyát és alanyait,
- c) ezek kizárólagos jogosultságait, és
- d) a védelem idejét.

Az irányelv a 'számítógépprogram' fogalma alá tartozónak tekinti annak előkészítő tervezési anyagát is, továbbá védeni rendeli a számítógépi program valamennyi megjelenési formáját. Kizárja azonban a védelem köréből mind a program, mind az interface alapjául szolgáló ötleteket és elveket.⁹

Az irányelv elvi élel mondta ki, hogy a számítógépi program akkor védett, ha az a szerző *saját szellemi alkotása*, és a szoftver jogi védelméhez semmilyen más (pl. esztétikai) követelmény nem támasztható. Az irányelv másik legfonto-

⁷ DUDÁS i. m.

⁸ A 2004. évi XLIX. törvény hirdette ki.

⁹ DUDÁS i. m.

sabb vívmánya volt a szoftver szerzői jogosultját megillető két kizárólagos jog meghatározása.

1.) Egyik a *többszörözés joga*, mely a szoftver futtatását, képernyőn megjelenítését, betáplálását és más egyéb olyan cselekményeket foglal magában, amelyek feltétlenül szükségesek a szoftver használatához.

2.) A másik pedig a *szoftver terjesztéséhez fűződő jog*, mely a szoftver bármilyen (anyagi és nem anyagi) úton történő terjesztését is megengedi.

A *szabad felhasználás* eseteiről is rendelkezett az irányelv, melyek azonban értelemszerűen eltérnek a hagyományos értelemben vett szabad felhasználás szabályaitól annyiban, hogy csak azt a személyt illetik meg, akinek egyébként engedélye van a szoftver felhasználására.¹⁰

A nemzetközi szabályozás ismertetéséből nem maradhat ki 'az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról' szóló 2001/29/EK irányelv (INFOSOC – Information Society rövidítése), mely a szerzőknek biztosított kizárólagos jogokról, az ezek alól engedett kivételekről (szabad felhasználás szabályai), valamint a hatásos műszaki intézkedések és a jogkezelési adatok védelméről rendelkezik (továbbiakban: INFOSOC Irányelv).

2. A szoftver fogalma

2. 1. A szoftver fogalmára vonatkozó különböző álláspontok

A szoftver fogalma tekintetében különböző vélemények láttak napvilágot.

Faludi Gábor szerint élesen meg kell különböztetni egymástól a szoftvert és a számítógépes programot. A *szoftver* egy összetett alkotás, mely egymással összefüggő programokból, protokollokból, eljárásokból, szabályokból és dokumentációkból áll, ami

- vagy számítógépet működtet (*operációs rendszer*), vagy
- számítógép működésével összefüggésben valamilyen feladatot old meg.

A szoftver funkcionális műként eltér a szerzői jogvédelem alatt álló tipikusan esztétikai alkotásoktól.

A *számítógépi program* egy jóval szűkebb fogalmat takar, mint a szoftver, hiszen az csak megállapításoknak és utasításoknak a sorozata, melyek a számítógép működése során képesek különböző feladatokat megoldani, azonban nem

¹⁰ FALUDI i. m. 3.

tartozik hozzá a dokumentáció. Márpedig minél bonyolultabb és összetettebb egy program, annál nagyobb a kísérő dokumentáció jelentősége és fontossága.¹¹

Marton Kálmán megfogalmazásában a *szoftver általában három fő részből áll*:

- *forrásprogram (kód)*, mely valamely programnyelven készül, és általában funkciók, műveletek, kapcsolatok vázát tartalmazza a feldolgozandó adatokkal, felhasználó részére szóló utasításokkal. A forrásprogram tehát egyrészt utasítás, másrészt kommentár. A forrásprogramból fordítóprogram (compiler) segítségével automatikusan gépi programmá alakul, ami nem más, mint a
- *tárgyi program*, ami képes arra, hogy a computer működését irányítsa a felhasználó utasításainak megfelelően,
- *a kísérő anyag*, ami tulajdonképpen a kiegészítő dokumentáció, amely mint önálló írásmű is jogi védelmet élvez.¹²

Köpeczi Bócz Tamásné szerint „A *szoftver* a számítógépi programok, eljárások, szabályok és az ezekre vonatkozó dokumentáció összessége. Olyan szellemi termék, mely a hardvert működteti.”¹³

„*Szoftvernek* nevezzük a számítógép működtetéséhez rendelkezésre álló valamennyi programot. Ide tartoznak a számítógép felhasználójának saját programjain kívül azok a programok is, amelyek magát a számítógépet működtetik, és egy-egy meghatározott programot a számítógép számára végrehajthatóvá tesznek. A szoftvert könnyű megváltoztatni és másolni.”¹⁴

A szoftver tehát algoritmusokból, az algoritmusok számítógépes reprezentációiból, azaz programokból áll. A programokat pedig különböző adathordozókon tárolhatunk, de a szoftver lényege az az utasítássorozat, amely a programot alkotja, nem pedig a fizikai adathordozó, amelyen tároljuk.¹⁵

2.2. A szoftver fogalma a hazai jogalkotásban és a bírói gyakorlatban

A magyar jogalkotó már 1983-ban a 9/1969-es számú végrehajtási rendelet módosításával a védelem tárgyai közé felvette a „*számítógépi program-alkotások*

¹¹ FALUDI i. m. 2.

¹² MARTON Kálmán: *A számítógépi programalkotások jogi védelme*. 2001. július 31. <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/13.1.0> [letöltve: 2013. 07. 18.]

¹³ KÖPECZI BÓCZ Tamásné: *Számítástechnikai ismeretek 2*. Budapest, Terra Print, 1993. 30.

¹⁴ HANS BREUER: *SH atlasz – Informatika*. Budapest, Springer, 1995. 13.

¹⁵ SZABÓ István: A szoftver és hasznosításának engedélyezése. *Infokommunikáció és jog*, 2012/5–6. 208.

és a hozzájuk tartozó dokumentációk” kategóriát is, megelőzve ezzel a világ számos országát.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban: Szjt.) az alábbiak szerint definiálja a *szoftver fogalmát*: számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó *dokumentáció*, akár forráskódban (az ember által programnyelven olvasható formában), akár tárgykódban (bináris kódban: a számítógép által olvasható formában) vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtája, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is.¹⁶

A Legfelsőbb Bíróság több eseti döntéseiben is rámutatott arra, hogy a szerzői jogi törvény védelme alá nemcsak a számítógépi program-alkotások tartoznak, hanem a hozzájuk tartozó dokumentációk is.¹⁷

A Legfelsőbb Bíróság egyik eseti döntése értelmében a törvény rendelkezései tehát nem szűkíthetők le csupán a programokra és az ezekhez kapcsolódó dokumentációra. A program és a dokumentáció olyan kapcsolatáról van szó, mely szerint az utóbbinak a megalkotása szükségképpen az előbbinek a létrehozására irányul, de tényleges létrejötte nem előfeltétele a dokumentáció önálló szerzői jogi védelmének. „A program-fejlesztő folyamat egyes elkülöníthető szakaszai is létrehozhatnak tehát olyan alkotásokat, amelyek külön-külön oltalomban részesülhetnek.”¹⁸

Az Szjt. azzal, hogy nem minősíti a szoftvert ‘irodalmi műnek’ – elszakad a TRIPS-egyezmény 10. cikke, a szoftver irányelv 1. cikke és a WIPO Szerzői Jogi Szerződésének 4. cikke által megjelölt iránytól. A törvényalkotó szerint ezen elszakadás azonban csak látszólagos, hiszen „az irodalmi művekre is vonatkozó általános szabályok irányadóak a szoftverre is, azokkal a különös szintű szabályokkal együtt, amelyeket az Szjt. VI. fejezete állapít meg a szoftver védelmére. Az említett nemzetközi egyezmények és a közösségi irányelv rendelkezései pedig tartalmilag ezt követelik meg.”¹⁹ Az egységes szabályozást mutatja azonban, hogy a törvény a jogvédelemre jogosultság feltételeként ugyanazon elvárást (egyéni, eredeti jelleg) támasztja szoftver esetében is, mint más műveknél.

¹⁶ Szjt. 1. § (2) bekezdés c) pont.

¹⁷ BH1984. 269., BH1985. 260.

¹⁸ BH1993. 545.

¹⁹ A nyílt forráskódú szoftverek közigazgatási alkalmazhatóságának vizsgálata. 2009. június 15. 2. fejezet <http://www.odfalliance.hu/doc/h%C3%ADrek/2009/meh-floss.pdf> [letöltve: 2013. 07.18.] 13–14.

2.3. A szoftverek csoportosítása

A szoftverek csoportosításánál a jogi szakirodalomban is többféle megközelítéssel találkozunk. A szerzők egy része az informatikai szemléletből kiindulva a szoftver által ellátott *funkciók* szerint különíti el az egyes típusokat. Eszerint az alábbi csoportokat különböztethetjük meg:

a) *Rendszer, illetve rendszerközeli szoftverek*, melyek a számítógép működtetésére szolgálnak, a gép összehangolt vezérlését biztosítják, és lehetővé teszik a különféle alkalmazói szoftverek fejlesztését, módosítását:

- *BIOS*. Feladata a számítógép egységeinek a bekapcsolás utáni ellenőrzése, alapfunkcióinak irányítása, az operációs rendszer megkeresése.
- *Operációs rendszerek*. Feladatuk a hardver működtetése, melyhez tartozó programokkal és könyvtárakkal a legalapvetőbb funkciókat teszik elérhetővé a felhasználó, illetve a többi szoftverfajta számára.
- *Szoftverfejlesztő eszközök*. Ide más szoftverek fejlesztéséhez szükséges fordítóprogramok tartoznak, amelyekkel elkészíthetők a számítógép által végrehajtható binárisok, valamint a fejlesztési keretrendszerek.

b) *Felhasználói és alkalmazói szoftverek*: alkalmazásoknak is nevezik őket, melyek az operációs rendszer szolgáltatásain keresztül használják a hardvert. A felhasználót a számítógép használatán túlmutató céljainak elérésében támogató specifikus programok. Ide tartoznak az irodai alkalmazások pl. a Microsoft Office, a számlázó és könyvelő programok, a képszerkesztők, a médiaszerkesztő/lejátszók, a levelező- és csevegő programok, a web böngészők, a tűzfalak, a kémprogram keresők, vírusellenőrzők is.²⁰

Telek Eszter a felhasználó számára biztosított jogok alapján az alábbi csoportosítást javasolja.²¹

A) *Tulajdonosi szoftverek*. Ezekben az esetekben a szoftver kódjának megismerése nem megengedett (zárt forráskód), illetve a szoftver felhasználása tekintetében is szigorú korlátozások érvényesülnek.

a) *Kereskedelmi programok*. Ezeket a rendszereket általában egy cég programozói készítik és fejlesztik folyamatosan, és a forráskódot nem bocsátják a

²⁰ LÁSZLÓ Gábor: *A nyílt forráskódú szoftverek társadalmi-gazdasági hatásainak feltárása a központi kezdeményezések tükrében*. Doktori értekezés, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Doktori Iskola, 2009. http://www.kornygazd.bme.hu/doktori/phds/DSZ-09/LaszloGabor/ertekezes_LG.pdf [letöltve: 2013. 07. 18.] 14.

²¹ TELEK Eszter: *A szoftver felhasználási szerződések elmélete és gyakorlata, avagy végfelhasználók és szoftvergyártók háborúja. Infokommunikáció és jog*, 2008/5. 207.

közösség rendelkezésére. A rendszert legtöbbször kereskedelmi céllal készítik, azaz mindig pénzbe kerülnek és meghatározott feltételekkel alkalmazhatók. A szoftverhez társul valamilyen dokumentáció is, amiben részletes leírás található a program használatához. Ezek a szoftverek 'copyright'-tal védettek, másolásuk és terjesztésük csak a tulajdonosi jogokat gyakorló tudtával történhet. Éppen ezért sokszor nem elég csak megvenni vagy megrendelni ezeket a szoftvereket, hanem mellé esetenként még külön licence-t is kell vásárolni és azt időnként meg is kell újítani.

b) *Shareware programok*. Ezek a programok ingyenesen, de csak korlátozott mértékben és/vagy ideig felhasználható szoftverek, leginkább a kereskedelmi szoftverek bemutatására, azok reklámozására készítik. A shareware modell lényege, hogy a potenciális felhasználók számára lehetővé teszi a szoftverek kipróbálását annak megvásárlása előtt is, azonban különböző korlátozásokat szab a felhasználásra vonatkozólag. Ezek közül a legelterjedtebb *az időbeli vagy a funkcionális korlátozás* (pl. telepítéstől számított 30 napig használható a szoftver, vagy egyes funkciói csak a kereskedelmi változatban működnek stb.), amelyet a szoftver gyakran technikai eszközökkel is kikényszerít (pl. megtagadja a futást a 30 nap eltelte után). Ha a szoftver a tesztidőszak alatt megtetszik a felhasználónak, úgy a gyártótól illetve a forgalmazóktól megvásárolhatja annak az ingyenes változat korlátozásaitól mentes, kereskedelmi változatát, míg egyéb esetben a licenc a birtokolt kópiák törlését illetve megsemmisítését szokta előírni. Más esetben a regisztrációt követően küldik el a teljes verziót. Ha tehát a felhasználó nem fizet a próbaidő lejártá után, akkor a továbbiakban nem fér hozzá a szoftverhez, vagy ha igen, akkor a használat már jogtalanak minősül. A „shareware” fogalom az angol „share” (megosztás) és „software” (szoftver) fogalmak összevonásából alakult ki.²²

c) *Freeware programok*. Ez a kifejezés a szabadon terjeszthető és felhasználható szoftverek jelölésére használt gyűjtőfogalom mellett, hogy kötelező elismerni a szoftver egyedüli létrehozóját. A freeware licencek lényege, hogy azokban tulajdonos korlátozás és díjfizetési kötelezettség nélküli terjesztési és felhasználási jogot biztosít mindenki számára, bizonyos értelemben „közkinccsé” téve azt. Ugyanakkor a freeware szoftverek legtöbbször alkotója *nem mellékel* a program forráskódját, illetve nem engedélyezi módosított, derivált változatok létrehozását és terjesztését sem. Azaz a szerzői jogok ezen szoftverekre is érvényesek.²³

²² PC Fórum, Szótár <http://pcforum.hu/szotar/?term=shareware> [letöltve: 2013. 07. 18.]

²³ PC Fórum, Szótár <http://pcforum.hu/szotar/?term=freeware> [letöltve: 2013. 07. 18.]

B) *Szabad programok*. A Free Software Foundation alapelvei szerint a szabad szoftver felhasználóinak a következő jogosultságokkal kell rendelkeznie:

- A program bármilyen céllal történő futtatásának, felhasználásának joga.
- A szabad tanulmányozhatóság és igény szerinti módosíthatósághoz való jog, valamint jog arra, hogy a szoftvert a szükségletekhez igazíthassák. Ennek előfeltétele a forráskódhoz való hozzáférhetőség.
- A másolatok szabad terjeszthetősége a „felebarátok” segítése érdekében.
- A szoftver tökéletesítésének, módosításának joga, valamint ezen javított kiadás – a közösség javát szolgáló – közzétételének joga. Ennek szintén előfeltétele a forráskód elérhetősége.

Egy program tehát csak akkor szabad szoftver, ha a felhasználók a fent ismertetett valamennyi jogosultsággal rendelkeznek.²⁴

C) Ezeken túl kialakult és egyre jobban fejlődik, formálódik a ‘*féltulajdonosi*’ szoftverek hibrid modellje, amely a felhasználó személyétől, illetve a szoftver felhasználásának céljától teszi függővé annak helyzetét. Ebben az esetben a magáncélra és az üzleti célra való felhasználást különböztetik meg. Az oktatásban való felhasználás rendszerint a magáncélú felhasználásnak felel meg. Más esetekben, ahol a magáncélú és az üzleti felhasználás nem választható el élesen (pl. az ‘otthoni irodában’ dolgozók), általában a magánszemélyekkel azonos besorolásba tartoznak. Ilyenkor a felhasználási szerződésben megjelölt célokra, illetve az abban megjelölt személyek számára ingyenesen lehet használni a programot, és csak a tisztán üzleti felhasználás után kell a program vételárát megfizetni. „Így ezek a programok az üzleti felhasználók számára kereskedelmi programként, míg magánszemélyek részére freeware programként jelennek meg.”²⁵

3. A szoftver, mint alkotás

3. 1. A szoftvert megillető szerzői jogi védelem jellemzői

Az Szjt. 1. § (2) bekezdés c) pontja ‘számítógépi programalkotás’-ról beszél, mely a szerzői jogi védelem fennállásának alapfeltételére utal. A szoftver alkotás

²⁴ TELEK i. m. 207.

²⁵ LÁSZLÓ i. m. 25. Ld. SZABÓ i. m. 210.

tásként védett, ha a szerző szellemi tevékenységéből fakadó *egyéni eredeti* jelleggel bír.

A szoftverjog kialakulásának első lépéseként arra törekedtek, hogy létrehozzanak valamely skálát, amely alapján könnyebben megítélhető, hogy az alkotás megfelel-e a kívánt kritériumoknak, és méltó-e a védelemre, vagy sem. A Szerzői Jogi Szakértői Testület (SZJSZT) 1973-as szakértői véleménye szerint a főbb alkalmazási fázisok a következők voltak:

- a) Az elektronikus számítógépi kezelésre alkalmas feladat feltárása.
- b) A feladatnak az elektronikus számítógép által megkövetelt korrektséggel történő megfogalmazása (ún. *szakmai modell* készítése).
- c) A feladat számítástechnikai (matematikai) modelljének a megkonstruálása.
- d) A számítási algoritmus elkészítése (a gépi eljárás kidolgozása).
- e) Az algoritmus alapján a számítási program elkészítése (valamely gépre orientáltan).
- f) A számítási programhoz szükséges adatok biztosítása.
- g) A gépi számítások elvégzése.
- h) A számítás eredményeinek értékelése és hasznosítása.

Ezek közül a testület az a)–d)-ig, illetve a b), c) és d) fázist magában is szellemi alkotásnak minősítette. A felsorolás második része azonban rutinjellegű feladatmegoldásként szerepelt (az elvi program megírása hangsúlyos részlet, azaz a program lelke ezen meglátás szerint a programterv), amely nem tartalmazza azt az egyediséget, ami a megkívánt védelem alapjául szolgálhatna.²⁶

A szoftver kevésbé hasonlít a hagyományosan szerzői jogi védelemben részesülő műfajokhoz. Bár a szoftver rendeltetése elsődlegesen valamilyen *funkció megvalósítása*, a szerzői jog mégsem ezt a minőségét – azaz *funkcionalitását* – részesíti védelemben, hanem a *megformáltságát, illetve a megformált tartalmat* oltalmazza. Ez azt jelenti, hogy a szerzői jog védelemben részesít egy esetleg nem megfelelő szoftvert is, ha az szellemi tevékenységből fakadó *egyéni, eredeti jelleggel bír*.²⁷ Az a körülmény, hogy az adott szoftver funkcionalitásának, alkalmazhatóságának nem felel meg, annak nem az adott szoftver védelemben részesülésnél van jelentősége, hanem a polgári jog egyéb területén. Azaz egy szoftver megírására irányuló szerződés esetén a megrendelő hibás teljesítés alapján adhatja elő az egyébként szerződési jogi védelem alatt álló

²⁶ LENKOVICS Barnabás – SZÉKELY László: *A Szerzői Jogi Szakértői Testület Szakvéleményeinek Gyűjteménye*, 1. kötet. Budapest, SZJSZT, 1981. SzJSZT 2/1973. sz. véleménye, 206–207.

²⁷ Sztj. 1. § (3) bekezdés.

szoftverrel összefüggő kifogásait. Amennyiben a programleírás, az elkészített szoftverre vonatkozó dokumentáció a fenti feltételeknek megfelel, az magától a programtól és annak minőségétől függetlenül, önálló *szakirodalmi műként védett lehet* az általános szabályok szerint. Egy olyan dokumentáció is lehet védett szakirodalom, melyből soha nem születik meg a szoftver.²⁸

A Szoftver Irányelv az oltalom feltételeként az alábbiakat tartalmazza: „A számítógépes program akkor részesül védelemben, ha eredeti abban az értelemben, hogy *a szerző saját szellemi alkotása*.”²⁹

Az egyéni, eredeti jelleg megítélése azonban örök probléma minden szerzői jogban. Így van ez a hazai jogalkalmazásban is.

a) A Legfelsőbb Bíróságnak 1991-ben egy olyan ügyben kellett döntenie, amelyben az alperes az általa értékesített *fordítóprogram kialakításához a felperesek által átdolgozott programot használta fel*, az ettől való eltérés azonban csak minimális volt. Az eldöntendő kérdés az volt, hogy egy programnyelvekre alkalmazott fordítóprogram meghatározott hardverhez történő adaptálása a szoftver egyéni, eredeti jelleggel bíró átdolgozásának minősül-e, vagy sem. A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy mivel a programlogikát, a programstruktúrát, a fájlrendszert és a felépítést nem érintette a változás, nem történt átdolgozás.³⁰

b) Egy másik ügyben a *számítógép által használt karakterkészletek szerzői jogi megítélése* tárgyában kellett döntést hozni. A Szerzői Jogi Szakértő Testület (SZJSZT) véleménye szerint a font – azonos elvek szerint felépített betűkészlet – kétféle szempontból lehet a szerzői jogi oltalom tárgya. Egyrészt a font külső megjelenése *grafikai műnek* minősülhet, amennyiben egyéni-eredeti jelleget mutat, másrészt a számítógéppel olvasható és szerkeszthető digitális adatállományba (tipikusan PostScript vagy True Type fájlba) alakított font, *mint szoftver* állhat szerzői jogi oltalom alatt. Az SZJSZT véleménye szerint „... elképzelhető, hogy azonos, vagy nagyon hasonló algoritmusok alapján több, egymástól függetlenül fejlesztett számítógépi program jogvédelme párhuzamosan fennáll, és ezek a számítógépi programok nagyon hasonló, vagy azonos betűtípust képeznek, illetve jelenítenek meg.” Ez az SZJSZT szerint azt jelenti, hogy amennyiben „a számítógép képernyőjén ‘előállítható’ két csaknem egyforma, vagy ránézésre egyforma betűtípus – két egymástól függetlenül fejlesztett szá-

²⁸ KABAI Eszter: A számítógép programalkotás (szoftver), VI. Fejezet 58. § In: GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *A szerzői jogi törvény magyarázata*. Budapest, CompLex, 2006. 302–303.

²⁹ Szoftver Irányelv 1. Cikk (3) bekezdés.

³⁰ BH1991. 145. Ld. FALUDI i. m. 4.

mitógépi programmal”, akkor mindkettő önálló szerzői jogi védelemben részesülhet.

„A fontfájl, mint szoftver szerzői jogi oltalomhoz szükséges egyéni-eredeti jellege az eljáró tanács véleménye szerint abból adódhat, hogy a grafikus betűkép leképezésekor a fontszerkesztő programot használó szerkesztő maga választja meg, hogy a font körvonalpontjaiból melyeket használja fel a digitális leképezést meghatározó alappontokként. Ezen kreatív döntések eredményeképpen a grafikai műként – akár a védelmi idő letelte miatt, akár az egyéni-eredeti jelleg hiánya miatt – szerzői jogi oltalmat nem élvező betűtípus-rajzokból is egyéni-eredeti szoftvermű, azaz fontfájl keletkezhet.”³¹

3.2. A szoftvert megillető szerzői jogi védelem területei

Tekintettel arra, hogy a szoftver szerzői jogi védelme igen sajátos és nehezen behatárolható, a jogalkotó fokozottan figyelt arra, hogy pontosan kijelölje a *szerzői jogi védelem határait*. Azaz nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek a *szoftver csatlakozó felületének* alapját képező

- ötlet,
- elv,
- elgondolás,
- eljárás,
- működési módszer vagy
- matematikai művelet.³²

Szoftverek esetében – bár az irányelv nagylelkűen szinte mindent védeni rendel – mégis igen nehéz megtalálni a *határvonalat az algoritmusok összessége,*

³¹ SZJSZT 38/2004. Ld. KABAI i. m. 304. Ezt a megközelítést támasztotta alá a Navitaire-EasyJet-ügyben 2004-ben hozott döntés is. A Navitaire cég az EasyJet légitársaság helyfoglalási rendszerét fejlesztette. Egy ideig az EasyJet szerződés alapján használta a Navitaire rendszert, azonban idővel azt drágának tartotta és a szerződés megszüntetését követően saját helyfoglalási rendszert fejlesztett. Az angol bíróság kimondta, hogy az EasyJet program – ami ugyanazon lépések alkalmazásával engedte meg a helyfoglalást az utasnak, mint a Navitaire program –, nem sérti a Navitaire cég szerzői jogát, hiszen ezt az algoritmust a szerzői jog nem védi. Mivel a forráskód és a fájlstruktúra különbözött, ezért jogsértésről szó sem lehetett. A képernyő nem mutatott semmilyen egyéni, eredeti jelleget, az arculata is teljesen a funkciójából adódott. Az ikonok hasonlósága pedig szerzői igényt nem keletkeztetett, mert az eredeti ikonok sem voltak szerzői műnek minősíthetők az előbb említett okok miatt. Csak az azonos szerzői jogi védelem alá eső ikonokat kellett a légitársaság programjából eltávolítani, mert az ikon használata szolgai utánzást jelentett. KABAI i. m. 305. Ld. FALUDI i. m. 5.

³² Sztj. 58. § (1)–(2) bekezdés.

illetve a 'programrészlet' között. Elsősorban a bírói gyakorlat, valamint az ennek alapjául szolgáló szakértői vélemény feladata meghatározni az absztrakciónak eme fokát.

Ebben segített az *Európai Unió Bíróságának 2012. május hó 2. napján kelt, C-406/10. számú ügyben hozott döntése* is.

A SAS Institute analitikai szoftvereket fejlesztő társaság 35 év alatt kifejlesztett egy integrált számítógépi programcsoportot, amely széles körű adatkezelési és adatelemzési feladatok elvégzését tette lehetővé (a továbbiakban: SAS-rendszer). A SAS-rendszer központi összetevője, melynek neve 'Base SAS', lehetővé tette a felhasználók számára, hogy saját alkalmazási programokat írjanak és futtassanak a SAS-rendszerben abból a célból, hogy e rendszer kezelhesse az adataikat (*szkriptek*). Ezeket a szkripteket a SAS-rendszer saját nyelvén írták (a továbbiakban: SAS-nyelv).

A World Programming Ltd. (továbbiakban: WPL) úgy vélte, hogy piaci kereslet áll fenn olyan helyettesítő szoftverek iránt, amelyek képesek a SAS-nyelven írt alkalmazási programokat végrehajtani. A WPL ezért megalkotta a 'World Programming System'-et, amelyet oly módon alakított ki, hogy az a SAS-összetevők funkcionalitását a lehető legnagyobb mértékben lemásolja, olyannyira, hogy – kevés kivétellel – megpróbálta biztosítani, hogy ugyanazon adatbevitel ugyanazon adatkinyeréseket eredményezzék. Ezzel a SAS-rendszer felhasználói számára lehetővé tette, hogy az általuk kifejlesztett, a SAS-rendszerben használandó szkripteket futtathassák a World Programming System kereteiben.

Nem volt megállapítható, hogy a WPL hozzáfért volna a SAS-összetevők forráskódjához, vagy lemásolta volna a SAS-összetevők forráskódjának bármely szövegrészét, vagy az említett kód szerkezeti felépítésének bármely részét.

A Bíróságnak az alábbi kérdésekre kell választ adnia:

a) A Szoftver irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy valamely számítógépi program funkcionalitása, valamint a számítógépi program keretében, a program bizonyos funkcióinak a használata céljából létesített *programnyelv és adatfájlformátum e program kifejezési formájának minősü-e, és ekként az irányelv értelmében szerzői jogi védelemben részesülhet-e, vagy sem?*

b) A számítógépi program valamely példányának *jogszerű felhasználója* a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül *megfigyelheti, tanulmányozhatja és kipróbálhatja a program működését a program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása céljából* még akkor is, ha az engedély keretébe tar-

tozó műveleteket az engedélyben meghatározott kereteket túllépő cél érdekében végzi?

c) A szerzői jogi védelem alatt álló számítógépi program használati kézikönyvében leírt egyes elemeknek valamely más számítógépi programban, vagy e program *használati kézikönyvében történő többszörözése az e kézikönyvön fennálló szerzői jog megsértésének minősül-e?*

A Bíróság az alábbi megállapításokat tette:

a) A Szoftver irányelv 1. cikke (1) bekezdése szerint a számítógépi programok a Berni Unió Egyezmény értelmében vett irodalmi műként szerzői jogi védelemben részesülnek. E cikk (2) bekezdése e védelmet a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésére kiterjeszti. E bekezdés ugyanakkor előírja, hogy a számítógépi program bármely elemének – beleértve a *csatlakozási felületeket* – alapjául szolgáló *ötletek és elvek* ennek az irányelvnek az értelmében *nem részesülnek* szerzői jogi védelemben. A Szoftver irányelv értelmében a számítógépi programnak csak a kifejezési formája részesül szerzői jogi védelemben, azok az ötletek és elvek, amennyiben a logika, az algoritmusok és a programnyelv alapjául szolgálnak, nem állnak védelem alatt. A nemzetközi jogot illetően mind a WIPO Szerzői Jogi Szerződésének a 2. cikke, mind a TRIPS 9. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szerzői jogi védelem a kifejezési formákra terjed ki, és *nem vonatkozik az önmagukban vett ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre, illetve a matematikai műveletekre*. E megfontolások alapján az eljárás tárgyát képező számítógépi programelemek tekintetében a Bíróság megállapította, hogy sem a számítógépi program funkcionalitása, sem a számítógépi program keretében, a program bizonyos funkcióinak a használata céljából alkalmazott programnyelv és adatfájlformátum *nem minősül e program kifejezési formájának*. Annak elfogadása ugyanis, hogy a számítógépi program funkcionalitása szerzői jogi védelemben részesülhet, azt eredményezné, hogy az ötletek a technikai haladás és az ipari fejlődés rovására kisajátíthatók lennének.

A WPL-nek azonban nem volt hozzáférése a SAS Institute programjának sem a forráskódjához, sem a tárgykódjához, és nem is alkalmazta a program tárgykódjának visszafejtését. A WPL a SAS Institute programja működésének a megfigyelése, tanulmányozása és kipróbálása útján többszörözte annak funkcionalitását, ugyanazt a programnyelvet és ugyanazt az adatfájlformátumot alkalmazva.

Tehát a Szoftver irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy sem a számítógépi program funkcionalitása, sem a számítógépi program keretében, a program bizonyos funkcióinak a használata céljából *alkalmazott*

programnyelv és adatfájlformátum nem minősül e program kifejezési formájának, és ekként nem részesül ezen irányelv értelmében a számítógépi programok szerzői jogi védelmében.

b) A második kérdést illetően a Szoftver irányelv alapján a számítógépi programon fennálló szerzői jog jogosultja a hasznosítási szerződésre hivatkozva nem tilthatja meg az engedélyes számára, hogy a program elemeinek alapját képező ötleteket és elveket meghatározza. További feltétel azonban, hogy az engedélyes az említett engedély körébe tartozó műveleteket, vagy olyan betáplálási és futtatási műveleteket végezzen, amelyek szükségesek a számítógépi program használatához, azzal a feltétellel, hogy mindez nem sértheti e jogosultnak a programon fennálló kizárólagos jogait. Meg kell tehát állapítani, hogy a számítógépi programon fennálló szerzői jog nem sérülhet akkor, ha – mint a jelen ügyben – a jogszerűen engedélyt szerző személynek nem volt hozzáférése az engedély tárgyát képező számítógépi programnak a forráskódjához, hanem tevékenysége kizárólag a programnak az abból a célból történő tanulmányozására, megfigyelésére és kipróbálására korlátozódott, hogy annak funkcionalitását egy második program keretében többszörözze. Mindezek alapján a Szoftver irányelv 5. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az a személy, aki valamely számítógépi program engedélyezett példányával rendelkezik, *a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül megfigyelheti, tanulmányozhatja vagy kipróbálhatja e program működését* abból a célból, hogy az említett program elemeinek alapját képező ötleteket és elveket meghatározza. Fontos további feltétel azonban, hogy a jogosultnak az említett engedély keretébe tartozó műveleteket, vagy olyan betáplálási és futtatási műveleteket kell végeznie, amelyek szükségesek a számítógépi program használatához úgy, hogy mindez nem sértheti a szerzői jog jogosultjának az adott programon fennálló kizárólagos jogait.

c) A SAS Institute számítógépi programjának *a használati kézikönyve* az INFOSOC irányelv értelmében védett *irodalmi mű*. A Bíróság már megállapította, hogy valamely mű egyes részei akkor részesülnek az INFOSOC irányelv 2. cikkének a) pontja szerinti szerzői jogi védelemben, ha tartalmaznak egyes olyan elemeket, amelyek e mű szerzője saját szellemi alkotásának kifejeződése. Következésképpen az INFOSOC irányelv 2. cikkének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló számítógépi program használati kézikönyvében leírt egyes elemeknek valamely más számítógépi programban, vagy e program használati kézikönyvében történő többszörözése az e kézikönyvön fennálló szerzői jog megsértésének minősülhet, ha e többszörözés a szerzői jogi védelem alatt álló számítógépi programra vonatkozó használati ké-

zikönyv szerzője saját szellemi alkotásának a kifejeződését képezi, mely utóbbi feltétel teljesülését a nemzeti bíróságnak kell ellenőriznie.

A fenti ítéletnek ellentmondani látszik az Szjt. azon rendelkezése, miszerint *szerzői jogi védelem alatt áll a szoftvernek az eredeti programnyelvétől eltérő programnyelvre történő átírására is*, ami átdolgozásnak, eredménye származékos műnek minősül.³³

A *csatlakozó felület (interface) kiemelése* azért fontos, mert a csatlakozó felületen keresztül teremthető meg a hardverekkel és más szoftverekkel történő együttműködés, az interoperabilitás. Más szóval olyan grafikus megjelenítés, mely csak a program futtatásával válik érzékelhetővé, ezért fő szabály szerint nem élvez szerzői jogi védelmet. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az adott felület, mint „forma” a törvényi előírások teljesítése esetén ne tartozhatna jogi szabályozás alá, mint pl. formatervezési minta.

Nem mindig könnyű azonban az elhatárolás. Ezt bizonyítja az *Európai Unió Bíróságának 2010. december hó 22. napján kelt, C-393/09. számú döntése*.

A bíróságnak – egyebek mellett – arról kellett állást foglalnia, hogy egy számítógépi *program grafikus felhasználói felülete* a Szoftver irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett, e program bármely formában történő kifejezésének minősül-e, és így *részesül-e* a számítógépi programok olyan *szerzői jogi védelmében, vagy sem?*

A bíróság megállapításai szerint a Szoftver irányelv 1. cikke (1) bekezdésének megfelelően a számítógépi programokat a Berni Unió Egyezmény értelmében vett *irodalmi műként* szerzői jogi védelemben kell részesíteni. E cikk (2) bekezdése e védelmet a számítógépi programok *bármely formában történő kifejezésére* kiterjeszti. A Szoftver irányelv értelmében a ‘számítógépi program’ fogalma magában foglalja a programok valamennyi formáját, beleértve a hardverbe beépített programokat is. A számítógépes programok a Berni Unió Egyezmény szerinti irodalmi művekként *akár forráskód, akár tárgyi kód formájában védettek*. A Szoftver irányelv védelmének tárgya tehát magában foglalja a számítógépi program kifejezési formáit, valamint a számítógépi program kifejlesztéséhez vezető előkészítő dokumentációt, amelyek e program többszörözését, illetve későbbi megvalósítását eredményezhetik.

A Szoftver irányelvnek megfelelően a *felhasználói felületek* a számítógépi program azon részei, amelyek biztosítják valamennyi szoftver- és hardverelem más szoftverrel és hardverrel, valamint a felhasználókkal történő össze-

³³ Szjt. 58. § (2) bekezdés. Ld. TATTAY Levente: A szoftver és az adatbázis jogvédelme. *Gazdaság és Jog*, 2002/4. 20.

kapcsolódását és kölcsönhatását, hogy a célnak megfelelően tudjanak működni. Különösen a *grafikus felhasználói felület* olyan kölcsönhatási felület, amely lehetővé teszi a számítógépi program és a felhasználó közötti kommunikációt. Ilyen körülmények között a grafikus felhasználói felület azonban *nem teszi lehetővé e számítógépi program többszörözését*, hanem csupán e program valamely elemének minősül, amellyel a felhasználó az említett program funkcionálisait használja. Ebből következik, hogy ezen *felhasználói felület nem minősül a számítógépi program* a Szoftver irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett kifejezési formájának, és következésképpen ezen irányelv alapján *nem részesülhet a számítógépi programok szerzői jogi egyedi védelmében*.

Meg kell azonban vizsgálni, hogy valamely számítógépi program grafikus felhasználói felülete az INFOSOC irányelv alapján részesülhet-e az általános szerzői jog által biztosított védelemben. Következésképpen a *grafikus felhasználói felület műként részesülhet szerzői jogi védelemben*, ha az a szerző saját szellemi alkotása. A nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az előtte folyó ügyben ez a helyzet fennáll-e.

Az értékelés végzése során figyelembe kell vennie többek között a grafikus felhasználói felület részét képező valamennyi összetevő egyedi elrendezését és konfigurációját annak meghatározása céljából, hogy melyek töltik be az *eredetiség kritériumát*. E tekintetben e kritériumnak *nem tesznek eleget* a grafikus felhasználói felület azon összetevői, amelyeket kizárólag technikai funkció jellemez. Az eredetiség kritériuma nem teljesül, mivel egy ötlet megvalósítását szolgáló különböző módok köre olyan korlátozott, hogy az ötlet és a kifejezés összekeverednek. Ilyen esetben a grafikus felhasználói felület összetevői nem teszik lehetővé a szerzőnek alkotó szelleme eredeti módon történő kifejezését, és olyan eredmény létrehozását, amely e szerző szellemi alkotásának tekinthető.³⁴

A Szoftver Irányelv különös figyelmet fordít arra, hogy a szoftver tekintetében biztosított szerzői kizárólagos jog ne akadályozhassa meg más önálló szoftverek vagy a szoftverekkel együttműködni képes hardverek fejlesztését.

³⁴ Hasonló álláspontra jutott a Szerzői Jogi Szakértői Testület 1994-ben hozott szakvéleményében, melynek értelmében az *interface* alkotói tevékenység eredménye, mely a szoftver részét képezi, ám bizonyos esetekben önállóan is felhasználható, és amennyiben eredeti jellege fennáll, a szerzői jogi védelem vonatkozik rá is. ARTISIUS: *A Szerzői Jogi Szakértői Testület Szakvéleményeinek Gyűjteménye, 3. kötet, 1990–1996*. Budapest, Eötvös József Könyvkiadó, 1998. 48–50.

3.3. *A szoftvert megillető szerzői jogi védelem speciális területei: a vázlatok, a tervek és egyéb speciális alkalmazási formák*

Az Sztj. szabályai egyértelműen megállapítják, hogy szerzői jogi védelem alá a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció tartozik. Erre hivatkozik a Legfelsőbb Bíróság is, miszerint a 'hozzá tartozó' kifejezés azt jelenti, hogy a szerzői jogi védelemre igényt tartó dokumentációnak tartalmánál fogva arra kell irányulnia, hogy része legyen a program kialakításának.

Az alkalmasság fokának azonban *csupán egy elvi szintje* megkívánt, *nem előfeltétele a szerzői jogi védelemnek az, hogy*

- a dokumentációval célzott számítógépes *program ténylegesen megvalósuljon*, vagy
- a dokumentációban *célzott program* jöjjön létre.

A *programhoz tartozás* elvi, tartalmi, a szerzői mű jellegét kifejezésre juttató feltétel, s *nem konkrét eredménykövetelmény*.³⁵

A Szoftver Irányelv is ennek megfelelően az előkészítő *tervezési anyagokat* is védelemben részesíti. A kezdeti stádiumban a jellemző *folyamatábrák és blokkdiagrammok* nem veszélyeztetik az anyag írásműként való megítélését, hiszen ezen szakasz védettségét a már ezen a ponton megjelenő egyediség, kreativitás és védendő érték indokolja.³⁶

Az adott program *alkalmazhatóságának* megítélése, amely egyes polgári jogi igények – pl. szerződés szerű teljesítés – vizsgálata kapcsán merül fel, azonban már két szempont konkrét, szakértő általi vizsgálatát igényli:

- megfelel-e a program a saját rendszertervének, vagyis maradéktalanul teljesíti-e azokat a követelményeket, melyek a rendszertervben vannak rögzítve (*ún. funkcionális egység*);
- maga a rendszerterv megfelel-e a megrendelő elvárásainak, vagyis a rendszertervben rögzített követelmények fedik-e a megrendelő valós igényeit?

Ellenkező esetben a *hibás teljesítés* polgári jogi jogkövetkezményeinek adekvát alkalmazhatósága merül fel.³⁷

Speciális alkalmazási formák körébe tartoznak az egyes *adatbáziskezelő szoftverek*, amennyiben egy adatbankindexet meghaladó szintet jelentenek és bizonyíthatóan egyéni eredeti alkotások, mert ebben az

³⁵ Pf. III. 20197/1985.

³⁶ DUDÁS i. m.

³⁷ DUDÁS i. m.

esetben már szerzői jogi védelem alá eső szoftvereknek minősülnek.³⁸ Ellenkező esetben azonban nem minősülnek szellemi alkotásnak.

Ugyanígy nem lehet számítógépes programnak tekinteni a különböző alapú, *statikus website-okat*, hiszen ott minden csak látvány ugyanúgy, mint a kezelő felületek esetében. Speciális, dinamikus site-ok esetében azonban – ahol a megjelenítés külső behatásoktól függő lehet –, akkor elismerhető azok szerzői jogi védelemre jogosultsága. Ilyenek pl. azok az oldalak, amelyek Java alapú, vagy PHP programokat futtatnak.³⁹

A szoftver jogvédelmének még mindig nyitott kérdése tehát, hogy *„mit is véd a szerzői jog: a formát és/vagy a tartalmat, vagyis a programot a megjelenési formában, vagy a program belső logikáját.”*⁴⁰ Bár a közösségi szoftver-jog tartalmaz a feltett kérdésre érdemi választ, az egyedi esetekben mindig újra és újra mérlegelés tárgyát kell, hogy képezze a kérdés eldöntése. Hiszen a valóság által generált helyzetek mindig új és új kihívások elé állítják nemcsak a jogalkalmazókat, de a jogalkotókat is.

³⁸ Az adatbázisok a szerzői jogban gyűjteményes műnek minősülhetnek, amennyiben megfelelnek a szerzői mű kritériumainak, azaz az adatbázis összeválogatása, elrendezése és szerkesztése szellemi alkotás eredménye kell legyen és eredeti jelleggel kell rendelkeznie. TATTAY i. m. 25.

³⁹ DUDÁS i. m.

⁴⁰ FALUDI i. m. 5.